

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

ЗМІСТ

Тематичний напрям: Сучасні проблеми корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану

Аймедов К.В., Грицик О.Ю., Попова О.В. РОЗЛАДИ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ У КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО СТАНУ	6
Ващишина О.А. ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕТРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	10
Начинова О.В., Козявіна К.С. ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ	14
Тематичний напрям: Корекційно-розвивальні технології у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (логопедичні, психокорекційні, педагогічні практики)	
Арнаутова Л.В., Аветісян К. А. ЛОГОПЕДИЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ІЗ ЗАЇКАННЯМ: СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ПЛАВНОСТІ	17
Арнаутова Л.В., Аніщенко А.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ВРОДЖЕНИМИ НЕЗРОЩЕННЯМИ ГУБИ І ПІДНЕБІННЯ	20
Арнаутова Л.В., Кашук Д.Д. ВИКОРИСТАННЯ ІГОР ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК ДЛЯ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З АЛАЛІЄЮ	24
Арнаутова Л.В., Косюга О.А. ПРОБЛЕМИ МОВЛЕННЄВОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ У ДІТЕЙ БІЛІНГВІВ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	28
Арнаутова Л.В., Стоянова М. ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З НИЗЬКОЮ АБО НЕДОСТАТНЬОЮ САМООЦІНКОЮ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ	32
Арнаутова Л.В., Фурман М.Г. ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ІЗ ЗАЇКАННЯМ	36
Галущенко В.І., Уразова Л. Я. АКТИВІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З АЛАЛІЄЮ	38
Галущенко В. І., Ставенко П.А. ЗАСОБИ ТА НАПРЯМКИ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ.	41
Галущенко В.І., Ткаченко І.Г. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТІПМ.	45
Горбатюк О.Л., Ганич А.М. ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ СДУГ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	50
Горбатюк О.Л., Молявко К.О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СЛУХОВОГО СПРИЙНЯТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	54
Іщенко В.М. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ	57
Кабельнікова Н.В., Юрко О.О. МАРКЕРИ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ДИСПРАКСІЇ ПРИ ДИФЕРЕНЦІЙНІЙ ДІАГНОСТИЦІ	60
Константинов Д.С., Лялюшкіна В.В. ІНТЕГРАЦІЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА ЛОГОПЕДИЧНИХ ВПРАВ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	66

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СЛУХОВОГО СПРИЙНЯТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Постановка проблеми. Слухове сприйняття є базовою передумовою розвитку мовлення та формування комунікативної компетентності дитини. У старшому дошкільному віці саме слухове сприйняття забезпечує можливість повноцінного оволодіння звуковою стороною мови, розвитку фонематичних процесів і мовленнєвої пам'яті. Діти з тяжкими порушеннями мовлення мають значні труднощі у диференціації звуків, розрізненні інтонацій та ритміко-мелодичної структури мовлення, що негативно впливає на якість їх мовленнєвого розвитку. Низький рівень сформованості слухового сприйняття призводить до уповільнення темпів засвоєння лексико-граматичного матеріалу та обмежує комунікативні можливості дитини. Попри важливість даної проблеми, питання розвитку слухового сприйняття у дітей із тяжкими порушеннями мовлення потребує подальшого теоретичного обґрунтування та практичного вирішення. Необхідність удосконалення педагогічних підходів і логопедичних технологій актуалізує дослідження цієї теми. Отже, проблема розвитку слухового сприйняття в дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення має значну наукову та практичну значущість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні публікації в галузі логопедії підтверджують важливість розвитку слухового сприйняття для формування мовленнєвих навичок у дітей старшого дошкільного віку [4, 5].

Дослідження Е. Данілавичуте показують, що порушення слухового сприйняття значно впливають на розвиток фонематичного слуху, ритміко-мелодичних навичок і здатності до диференціації мовних сигналів [1].

Публікації Ю. Рібцун засвідчують, що порушення слухового сприйняття часто супроводжують розлади звукової сторони мовлення і пов'язані зі зниженням здатності до дискримінації, послідовності й відтворення коротких слухових стимулів [6]. Особлива увага приділяється мультимодальним підходам, що поєднують аудиторні вправи, сенсорні методики та використання цифрових технологій [4].

Сучасні дослідження підкреслюють необхідність адаптації програм корекційної роботи до специфіки українських реалій та індивідуальних особливостей кожного дошкільника [5].

Дослідники О. Ласточкіна, О. Лянна та В. Литвиненко зазначають, що включення батьків у процес слухового тренінгу значно підвищує ефективність занять та сприяє закріпленню результатів у побуті [3]. Таким чином, сучасні публікації формують наукову основу для впровадження комплексних педагогічних і логопедичних підходів у розвитку слухового сприйняття у дітей із тяжкими порушеннями мовлення.

Мета статті полягає у теоретичному аналізі особливостей розвитку слухового сприйняття у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток слухового сприйняття у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення є важливим етапом формування мовленнєвої компетентності та комунікативних навичок. Слухове сприйняття забезпечує сприймання, розпізнавання та диференціацію мовних сигналів, що є основою для формування фонематичної та лексичної системи мовлення. У дітей із тяжкими порушеннями мовлення відзначається зниження здатності до точного сприймання окремих звуків, що ускладнює процес диференціації фонем.

Дослідження показують, що порушення слухового сприйняття впливають на розвиток фонематичного слуху, ритміко-мелодичних навичок та здатності до відтворення мовних моделей [6].

Формування слухового сприйняття в дошкільників передбачає розвиток таких навичок, як розпізнавання інтонацій, тембру та тривалості звуків. Одним із методів корекції є використання спеціальних логопедичних вправ на аудиторну диференціацію звуків [5].

Практика показує ефективність систематичних слухових тренінгів у поєднанні з артикуляційними вправами. Також, важливе значення мають ігрові методики, що стимулюють активне слухання та повторення звукових моделей. Для розвитку слухового сприйняття рекомендується проводити заняття у спокійній акустичній обстановці, мінімізуючи зовнішні подразники. Значну роль відіграє поступовість у складності завдань: від простих звуків до складних словосполучень. Дітям корисно пропонувати вправи на порівняння звуків, ритмічні повтори та відгадування джерела звуку [5].

Важливою складовою є розвиток слухової уваги, здатності утримувати звуковий сигнал у пам'яті та відтворювати його. Використання наочних матеріалів і мультимедійних засобів підвищує ефективність аудиторного навчання. Психолого-педагогічні підходи передбачають інтеграцію слухових вправ із розвитком мовленнєвих навичок. Особливу увагу слід приділяти індивідуальним особливостям дітей та їхньому рівню розвитку мовлення. У роботі з дошкільниками ефективні ігрові комплекси, що поєднують слухові, артикуляційні та ритмічні завдання. Регулярність занять і систематичність підходу забезпечують стійкий результат у формуванні слухового сприйняття. Логопеди-практики підкреслюють важливість контролю за правильністю відтворення звуків і корекції помилок у процесі тренування. У дошкільному віці можливе використання сенсорних методик, що активізують слухові та мовленнєві центри мозку.

Велику роль відіграє участь батьків у процесі слухового тренінгу та повторення завдань удома. Дослідження демонструють, що поєднання педагогічних та логопедичних підходів підвищує ефективність корекційної роботи. Програми корекції слухового сприйняття включають завдання на розпізнавання та відтворення голосних і приголосних звуків. Використання

музичних і ритмічних вправ сприяє розвитку слухової диференціації та фонематичного сприйняття [3].

Комп'ютерні та цифрові технології можуть доповнювати традиційні методики, підвищуючи мотивацію дітей. Одним із ефективних напрямів є інтерактивні завдання на аудиторне відтворення звукових моделей. Під час занять важливо дотримуватися принципу від простого до складного, поступово ускладнюючи вправи [2].

Розвиток слухового сприйняття тісно пов'язаний із формуванням фонологічної пам'яті та уваги. Для дітей із тяжкими порушеннями мовлення рекомендовано поєднувати індивідуальні та групові форми роботи. Підвищення слухової чутливості сприяє успішному засвоєнню нових слів та граматичних конструкцій. Важливими є вправи на диференціацію звуків за висотою, тривалістю та гучністю. Формування слухового сприйняття позитивно впливає на загальний рівень мовленнєвого розвитку. Застосування систематичного моніторингу дозволяє відслідковувати динаміку розвитку слухових навичок. Особливу увагу слід приділяти розвитку слухового аналізу та синтезу. Корекційна робота потребує комплексного підходу, поєднуючи педагогічні, логопедичні та психолого-педагогічні методики. Значну роль відіграє також розвиток мотивації та інтересу дітей до слухових завдань. Результативність занять підвищується за рахунок включення елементів ігрової діяльності. Систематичний розвиток слухового сприйняття забезпечує базу для подальшого успішного навчання у школі та формування комунікативної компетентності.

Висновки та перспективи. Слухове сприйняття є ключовим компонентом розвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення, оскільки забезпечує здатність до диференціації звуків, відтворення мовних моделей та формування фонематичної компетентності. Дослідження підтверджують, що систематичний педагогічний та логопедичний вплив сприяє покращенню слухових навичок, розвитку фонологічної пам'яті та мовленнєвої активності. Використання ігрових, мультимодальних та цифрових технологій підвищує ефективність корекційної роботи та стимулює мотивацію дітей до навчання. Інтеграція індивідуальних і групових занять дозволяє враховувати особливості розвитку кожної дитини і забезпечує більш стійкі результати. Участь батьків у процесі слухового тренінгу закріплює досягнуті результати та сприяє переносу навичок у побутові та соціальні ситуації. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка адаптованих програм корекції слухового сприйняття з урахуванням національного освітнього контексту та культурних особливостей дітей. Також, важливим є проведення досліджень для оцінки ефективності різних методик і визначення оптимальних підходів до формування слухового сприйняття у дітей із тяжкими порушеннями мовлення.

Список використаних джерел:

1. Данілавічюте Е. А. Особливі мовленнєві потреби: технологія індикації, аналізу, моделювання освітнього простору. *Збірник матеріалів V*

Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології «Діти з особливими потребами в освітньому просторі» (м. Чернігів, 10–11 жовт. 2019 р.). Київ: Симоненко О. І., 2019. С. 34–38.

2. Король А. В. Формування інформаційно-цифрової компетентності педагогів та батьків як умова підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу в логопедичній практиці ЗДО: метод. посіб. Вінниця: КВНЗ ВАНО, 2017. 154 с.

3. Ласточкіна О. В., Лянна О. В., Литвиненко В. А. Сучасні напрями роботи з сім'єю, що виховує дитину з порушеннями мовлення. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. № 3. С. 144–149.

4. Мілевська О. П. Психолінгвістичні аспекти формування дієслівної лексики у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: зб. наук. пр. / за ред. М. Шеремет, О. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2023. Вип. 21. С. 89–104.

5. Пахомова Н. Г., Баранець І. В. Напрями корекційної роботи з дітьми із тяжкими порушеннями мовлення в умовах воєнного стану. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Сер. 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2022. Вип. 43. С. 55–63.

6. Рібцун Ю. В. Варіативність у визначенні освітніх труднощів у дітей з порушеннями темпо-ритмічної складової мовлення. *Традиції та новації у сфері педагогіки та психології*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції / Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. Київ, 2022. С. 163–167.

Іщенко В.Н.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Постановка проблеми. Мотивація учнів до навчання це один з основних чинників, на яких базується освіта [2].

Мотивація — це інтереси, потреби, прагнення, емоції, переконання, ідеали, установки, які спонукають учня до діяльності. Мотивація сприяє появі в учня навчальної ініціативи й любові до навчання, спонукає його діяти з максимальною енергією в різних навчальних ситуаціях. Тобто мотивація - це те, заради чого дитина готова докласти зусиль у навчання.

Мета статті- схарактеризувати основні підходи до мотивування учнів з особливими освітніми потребами (на прикладі дітей з інтелектуальними порушеннями) до навчальної діяльності.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт